

SİYASET BİLİMİ ve KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMLERİNİN GELECEĞİ: DEĞİŞEN TALEPLER KARŞISINDA POLİTİKA ÖNERİLERİ*

© Gökhan ORHAN^a

© Elmas SULUHAN^b

Öz

Üniversitelere önemli yatırımların yapıldığı bir dönemde yükseköğretime olan talebin düşmesi hem akademinin sorunu, hem de batık maliyetler ve kaynakların verimli kullanılmaması nedeniyle bir kamu maliyesi sorunudur. Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren bazı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri sayılarında ve öğrenci sayılarında gözlemlenen değişimin tarihsel bir değerlendirmesi yapılarak, son dönemde gözlemlenen yerleşen öğrenci sayılarındaki azalmanın ardındaki olası nedenler ve bölümlerin mevcut durumları tartışmaya açılacaktır. Çalışmada kontenjan ve yerleştirme sayılarının eş zamanlı olarak açıklanmaya başlandığı 2002 yılından 2018 yılına kadar olan döneme ait ÖSYM verileri kullanılarak yıllara göre bölüm sayıları, kontenjanları ve yerleştirme sayıları ve oranlarındaki değişim incelenecektir. 2012 yılına kadar bölüm sayısı, bölüm kontenjanları ve yerleşen öğrenci sayılarında bir artış gözlemlenmekteyken, sonrasında, 2016 yılı hariç, yerleşen öğrenci sayılarında önemli azalmalar gözlemlenmektedir. Büyük şehirlerdeki ve köklü üniversiteleri olan gelişmiş il merkezlerindeki devlet üniversiteleri bünyesindeki bölümlerin kontenjanlarını

* Bu makale, 21-23 Şubat 2019 tarihleri arasında Nuh Naci Yazgan Üniversitesi’nde düzenlenen 16. Kamu Yönetimi Forumu’nda (KAYFOR 16) sunulan ve özet metin olarak yayımlanan bildirinin genişletilmiş halidir.

^a Prof. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, gorhan@bandirma.edu.tr

^b Arş. Gör., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, esuluhan@bandirma.edu.tr

doldurdukları, daha yeni kurulmuş üniversitelerdeki bölümlerin örgün öğretim ve ikinci öğretim kontenjanlarına taleplerin azaldığı, vakıf üniversitelerine bağlı programlara olan talebin düştüğü görülmektedir. Bu düşüşün nedenleri incelenirken ilgili bölümler arası nitelik ve nicelik farklılıkları, dünya genelinde gözlemlenen eğilimler, Türkiye özelinde İİBF ve SBF bölümlerine olan ilginin azalması, mezunların istihdam sorunları gibi değişkenler karşılaştırmalı olarak incelenerek sonuçlar tartışılacak ve ilgili kurumlar için politika seçenekleri ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi Eğitimi, Kontenjan, Yerleştirme, Politika Önerileri.

Giriş

Politika analizinin sorun tanımlama aşamasında kullanılan en önemli iki kavram fazlalık ve eksiklik kavramlarıdır (Bardach, 2005: 3). Suyun eksikliğinin kuraklık, fazlalığının sel sorununa neden olması örneğinde olduğu gibi belli bölümlere olan talebin çok olması adaylar açısından bir sorun kaynağıyken, talebin az olması ilgili bölümler ve üniversiteler açısından bir sorun kaynağıdır. Özellikle yükseköğretime önemli yatırımların yapıldığı ve okullaşmanın yaygınlaşmaya başladığı bir dönemde kontenjanların dolmaması ve varolan potansiyelin kullanılmaması hem akademinin sorunu, hem de batık maliyetler ve kaynakların etkili ve verimli kullanılmaması nedeniyle bir kamu maliyesi sorunudur. Belli türden sorunları çözmek veya talebi karşılamak için geliştirilen politikaların ciddi bir analiz ve projeksiyon yapılmadan hayata geçirilmesi veya eldeki hazır reçetelerin her türden soruna uygulanmaya çalışılması uzun vadede bu türden sorunlara neden olabilmektedir.

Geçmişte Türkiye üniversite eğitimine erişimde bazı sıkıntılar yaşanan bir ülkeyken, geliştirilen arz yönlü politikalarla günümüzde bu durum tersine dönmüş, ancak düşen talep sonrasında arz fazlasıyla karşı karşıya kalınmıştır. Klasik iktisadi anlayış çerçevesinden bakıldığında, bu arzın bir talep doğurması ya da belirli bir talep doğrultusunda ortaya çıkması beklenebilir. Ancak son yıllarda böyle bir talebin olmaması yanında üniversite ve bölüm sayılarında ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Diğer yandan arz edilen hizmetin kalitesinin beklentileri karşılamaması ve elde edilen çıktılarının (diplomalar) emek piyasasında değersiz hale gelmesi bu sorunun ortaya çıkmasının ardında yer alan diğer olası nedenler olarak değerlendirilebilirler. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

alanında lisans eğitimi veren programların bazıları bu sorunla karşı karşıya gelmiş ve yukarıda bahsedilen talep daralması nedeniyle kontenjanların dolmaması beraberinde çözülmesi gereken önemli bir grup soruna neden olmuştur.

Her ne kadar bu sorunu yaşayan diğer programlar olsa da çalışmada sadece Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleri ile sınırlı kalınacaktır. Takip eden bölümlerde öncelikle eğitim politikalarının bağlamı ve yüksek öğretim politikalarının tarihsel gelişimi incelenecek ve Türkiye deneyimi bu gelişmeler ışığında tartışılacaktır. Sonrasında Türkiye özelinde yaşanan erime sayısal olarak incelenecek ve olası nedenleri ortaya konacaktır. Çalışmada kontenjan ve yerleştirme sayılarının eş zamanlı olarak açıklanmaya başlandığı 2002 yılından 2018 yılına kadar olan döneme ait, Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) verileri kullanılarak yıllara göre bölüm sayıları, kontenjanları ve yerleştirme sayıları ve oranlarındaki değişim incelenecektir.

2012 yılına kadar bölüm sayısı, bölüm kontenjanları ve yerleşen öğrenci sayılarında bir artış gözlemlenmekteyken, sonrasında, 2016 yılı istisna olmak kaydıyla, yerleşen öğrenci sayılarında önemli oranlarda azalma gözlemlenmektedir. Bu noktada büyük şehirlerdeki ve köklü üniversiteleri olan gelişmiş il merkezlerindeki devlet üniversitelerinde yer alan bölümlerin kontenjanlarını doldurdukları, görece daha yeni kurulmuş üniversitelerdeki bölümlerin bazılarında örgün öğretim programları kontenjanları dolarken, ikinci öğretim kontenjanlarına talep olmadığı, bazılarında ise hem örgün hem de ikinci öğretim programlarına talep olmadığı, vakıf üniversitelerine bağlı programlara olan talepte çok daha belirgin düşüşler olduğu görülmektedir.

Bu düşüşün nedenleri incelenirken ilgili bölümler arası farklılıklar, (öğretim üyesi sayısı, niteliği ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci oranı, üniversitenin yaşı vb.), dünya genelinde sosyal bilimlere olan ilginin azalması, Türkiye özelinde İktisadi ve İdari Bilimler/Siyasal Bilgiler Fakültelerine ilginin azalması, mezunların istihdam sorunları gibi değişkenler karşılaştırmalı olarak incelenerek sonuçlar tartışmaya açılacak ve bölümler, üniversiteler ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) nezdinde hayata geçirilebilecek politika seçenekleri ortaya konulacaktır. Bu bölümlerin deneyimleri bu çerçevede incelenmesi gereken iyi bir örnektir, ancak İktisadi ve İdari Bilimler, İktisat, İşletme, Siyasal Bilgiler, Yönetim Bilimleri ve Açıköğretim Fakültelerinde bulunan diğer bölümlerin de benzer sorunları daha da ciddi bir şekilde yaşadığı

gözlemlenmektedir. Bu nedenle bu çalışma bahsi geçen Fakültelerin yaşadığı sorunların anlaşılmasına katkı sağlama potansiyeli de taşımaktadır.

A. Yükseköğretim Politikaları ve Türkiye’de Yüksek Öğrenimin Gelişmesi Süreci

Aile, din ve devlet gibi kurumlara göre yeni olmakla birlikte eğitim günümüz toplumlarının önemli kurumlarından biridir ve bireyin toplumsallaşma sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Toplumsallaşma ailede başlayan, akran gruplarında ve eğitim-öğretim sürecinde devam eden, iş hayatında ve mensubu olduğumuz diğer gruplarla olan etkileşimimiz çerçevesinde şekillenen bir süreçtir. Geçmişe kıyasla genç bireyler zamanının oldukça önemli bir kısmını eğitim kurumunun çatısı altında geçirmektedir. Yirminci yüzyılda zorunlu ve bedava kamusal eğitim sunumunun bir kamu politikası olarak yaygınlaşması okullaşma oranlarını ciddi oranda arttırmış olup, günümüzde eğitim kurumu genç bireylerin geleceğinin şekillendirilmesi sürecinde önemli bir belirleyiciliğe sahip olmaktadır.

Eğitim gelecek nesilleri şekillendiren bir kurum olarak önemli beklentilerle karşı karşıyadır. Eğitim kurumu gelecek nesillerin toplumların devamı için gereken becerilerle donatılması ve hayati bir seçme, eleme ve yerleştirme işlevini yerine getirmesi yanında belli toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının önemli bir aracıdır (Bilton v.d., 2009: 265). Bunların yanında eğitim kurumunun toplumdaki eşitsizliğin azaltılması, yukarı toplumsal hareketliliğin sağlanması ve asayiş gibi bazı toplumsal sorunların çözümü sürecinde önemli işlevleri yerine getirmesi beklenir. Farklı nedenlerle beklentiler karşılanmadığında muhtelif toplum kesimlerinin rahatlıkla suçlama eğiliminde olduğu bir kurumdur. En basitinden işsizlik, ekonomik krizler, asayiş gibi pek çok alanda gözlemlenen sorunlar karşısında eğitim kurumunun gerekeni yapmadığı düşüncesi ilk akla gelen açıklamalar arasında yer almaktadır.

Tekrardan beklentilere dönmemiz gerekirse, toplumsal tabakalar arasındaki eşitsizliğin aşılması aşamasında önemli roller verilen eğitim kurumunun sağladığı hizmetlere olan talep ve beklentiler oldukça yüksektir. Günümüz koşullarında ebeveynlerin beklentisi gelecek kuşakların alacağı eğitim sayesinde daha iyi bir hayat sürmesidir ve bu nedenle pek çok ülkede eğitime ve eğitimin ileri aşamalarındaki yükseköğretime olan talep oldukça fazladır. Çünkü diploma pek çok sorunun çözümü ve engelin aşılmasında önemli bir anahtar konumundadır. Bununla birlikte kitlelerin eğitim kurumu

olarak okul görece yeni bir kurumdur ve tarihsel olarak incelendiğinde pek çok ülkedeki geçmişinin bir yüzyıl civarında olduğu görülür. Yüksek öğrenim kurumlarının geçmişi incelendiğinde yine 20. yüzyıl okullaşma açısından önemli gelişmelerin görüldüğü bir dönemdir.

Türkiye açısından bakıldığında her ne kadar bazı yükseköğrenim kurumlarının geçmişi 19. Yüzyıl ve öncesine dayansa da Cumhuriyet dönemi boyunca hem ilk ve orta öğretim hem de yüksek öğrenim konusunda önemli hamleler yapılmıştır. 20. Yüzyıl bu anlamda kitlelerin eğitime erişiminin sağlandığı bir dönem olarak görülebilir.

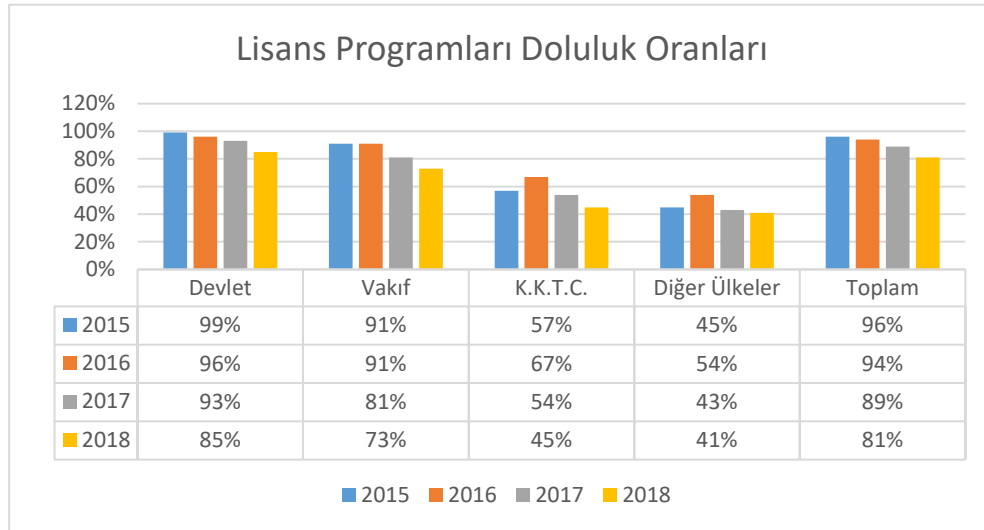
Bu açılardan bakıldığında yükseköğretimin alanında dünya genelinde ortak bazı değişimler gözlemlenmektedir. Wigley & Akkoyunlu-Wigley'in belirttiği üzere yükseköğretimin kiteselleşmesi ve giderek daha fazla bireyin yükseköğretime yönelmesi, yükseköğretim finansmanında kamunun payının azalması, yükseköğretim kurumlarının özelleştirilmesi, araştırma alanlarının temel araştırmalardan uygulamalı araştırmalara kayması, uluslararasılaşmanın artması ve eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişkiye yapılan vurgular özellikle 1980 sonrası dönemde dünya genelinde gözlemlenen eğilimlerdir (Wigley ve Akkoyunlu-Wigley, 2013: 328-333).

Türkiye örneğine bakıldığında dünya genelinde gözlemlenene benzer bir değişim gözlemlenmektedir. Türkiye'de yükseköğretimde okullaşma hızı yirminci yüzyılın ikinci yarısında hızla artmış ve 1955 yılında 5 olan devlet üniversitesi sayısı 2019 yılında 129'a ulaşmış, bunun yanında 72 vakıf ve 5 vakıf MYO açılmıştır. Toplamda 206 yükseköğretim kurumunun faaliyet gösterdiği Türkiye'de okullaşma oranları açısından incelendiğinde de benzer bir durum gözlemlenmektedir. Türkiye'nin net (18-22 yaş aralığı) yükseköğretim okullaşma oranı 2003'te %14,7 iken, 2013 yılında % 38,5 olmuştur. Türkiye'nin brüt okullaşma oranı ise 2003 yılında % 27,1 iken, 2013 yılında %74,9'e yükselmiş ve bu oranların bazı gelişmiş ülkelerden daha yüksek olduğu dönemin YÖK Başkanı tarafından açıklanmıştır (YÖK, 2014). Wigley & Akkoyunlu-Wigley yükseköğretimin kiteselleşmesi yanında, dünya sathında gözlemlenen özelleştirme ve ticarileşme, yükseköğretim finansmanında kamunun payının azalması ve eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişkiye yapılan vurguların Türkiye'de de gözlemlendiğini belirtmiştir (Wigley ve Akkoyunlu-Wigley, 2013: 334-338). Bu noktada yirminci yüzyılın ikinci yarısında önemli talep gören yükseköğretimin arzı 2000 sonrası dönemde hızla artmış ve nicelik açısından önemli bir sıçrama yaşanmıştır. Bununla birlikte son dönemde hızla artan

kontenjanların dolmamaya başlaması ve öğrenci sayılarında gözlenen düşüşler, yeni türden sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

B. Sorun Tanımlama - Durum Analizi

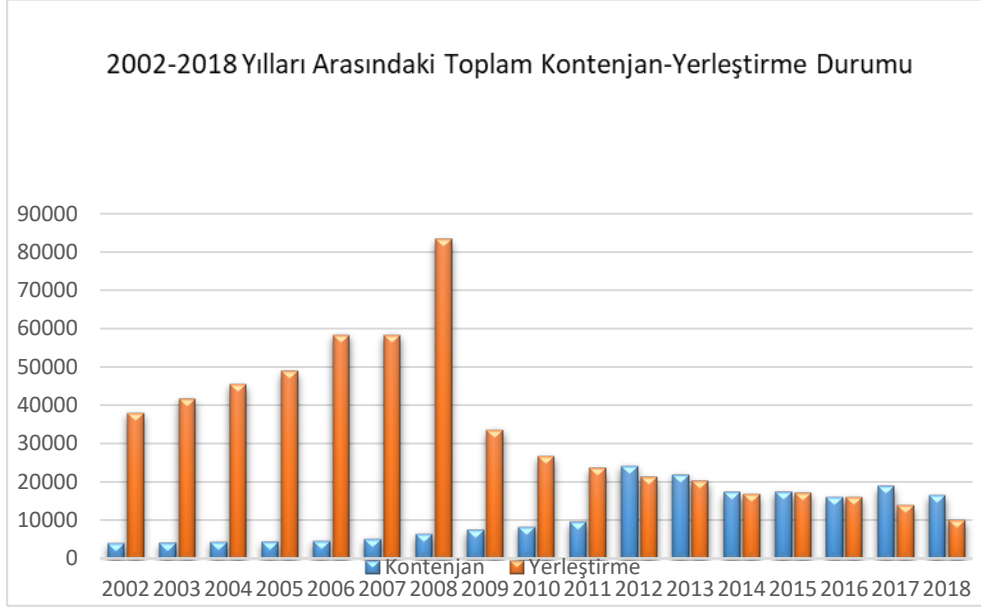
Bir önceki bölümde bahsi geçen yüksek öğrenimin (hızlı) kitleselleşmesi beraberinde diğer türden sorunlar getirmiştir. Politika analizinin sorun tanımlama aşamasında kullanılan en önemli iki kavram fazlalık ve eksiklik kavramlarıdır. Belli bölümlere olan talebin çok olması adaylar açısından bir sorun kaynağıyken, talebin az olması ilgili bölümler ve üniversiteler açısından bir sorun kaynağıdır. Özellikle üniversitelere önemli yatırımların yapıldığı bir dönemde yükseköğretime olan talebin düşmesi hem akademinin sorunu, hem de batık maliyetler ve kaynakların verimli kullanılamaması nedeniyle bir kamu maliyesi sorunudur.

Yukarıda verilen grafikten (Erkut, 2019) görüleceği üzere, Türkiye’de 2015 sonrası dönemde doluluk oranları % 96’dan hızla % 81 seviyesine düşmüştür. Her ile üniversite hedefiyle hızlanan eğitimin kitleselleşmesi aşamasının böylelikle doygunluk noktasına eriştiği ve bu noktada yeni bir bakış açısının geliştirilmesi gerektiği görülmektedir.

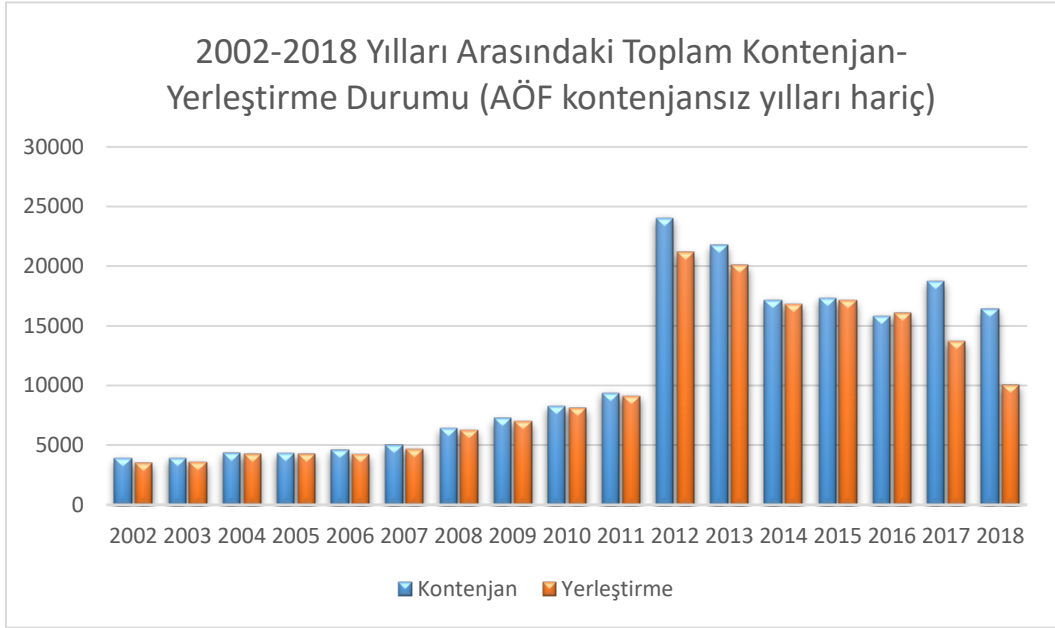
Türkiye’de hızlı okullaşmanın gözlemlendiği alanlardan birisi de Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümleridir. 2018 yılı itibarıyla devlet üniversitelerinde 24 örgün, 19 ikinci öğretim, vakıf üniversitelerinde 3 İngilizce 1 Türkçe, 2 açıköğretim ve 2 uzaktan eğitim olmak üzere öğrenci alımı

yapılan toplam 51 Kamu Yönetimi programı mevcuttur. Aynı zamanda, devlet üniversitelerinde örgün öğretimde 8 İngilizce 60 Türkçe , ikinci öğretimde 39, vakıf üniversitelerinde 7 İngilizce 16 Türkçe ve 1 uzaktan eğitim olmak üzere öğrenci alımı yapılan toplam 131 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi programı bulunmaktadır. Bu programların neredeyse yarısı son beş yıl içerisinde açılmıştır.

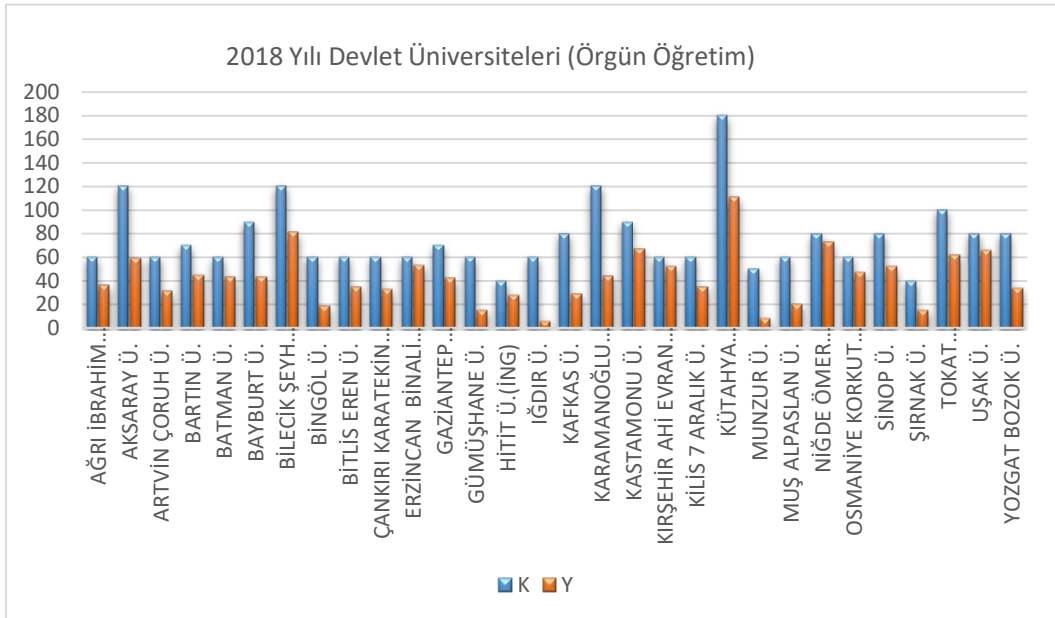

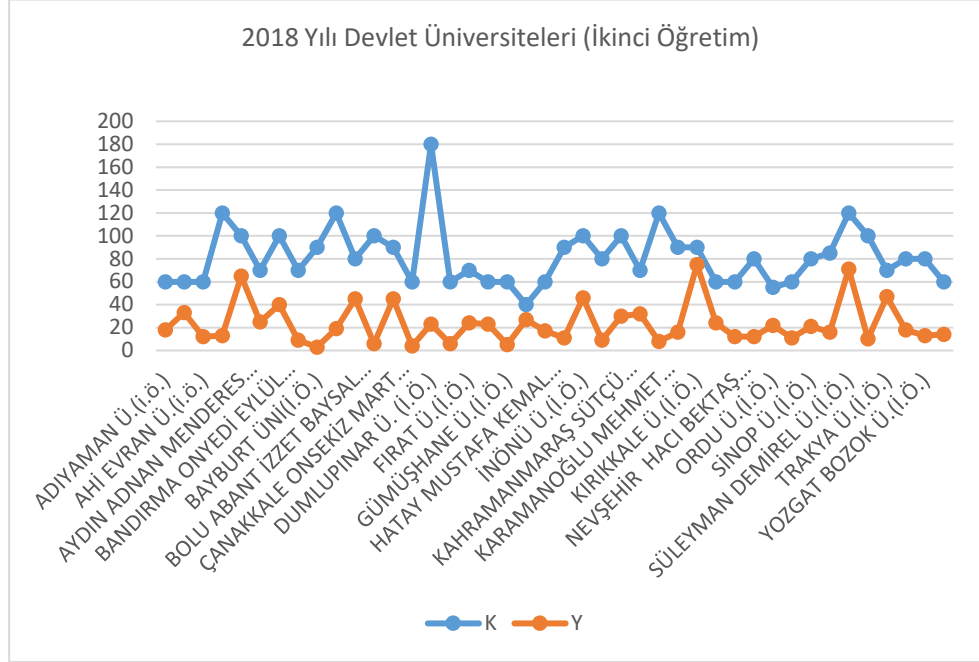
İlk olarak, 2002-2018 yılları arasında adı geçen bölümlerin kontenjan/yerleştirme durumlarının toplamını içeren bir inceleme yapılmıştır. Bu incelemeye ait grafik değerlendirildiğinde; 2012 yılına kadar bölüm kontenjanları ve yerleşen öğrenci sayılarında bir artış gözlemlenmekteyken, o tarihten bu yana, 2016 yılı istisna olmak kaydıyla, yerleşen öğrenci sayılarında önemli oranlarda düşmeler gözlemlenmektedir. Bu durumun temel sebebi Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin 2012 yılına kadar bir kontenjan sınırının bulunmamasıdır. 2012 yılı itibarıyla kontenjan sınırlaması getirildiği için kontenjan/yerleşen sayısı daha dengeli bir görünüm almıştır. Bu dengeli görünümü daha net gösterebilmek için toplam grafiğinin açıköğretim fakültesinin kontenjan sınırının olmadığı 2002-2011 arasında toplamdan çıkarıldığı haliyle yeni bir grafik eklenmiştir.

Özellikle 2017 ve 2018 yılları için kontenjan ve yerleştirme arasında önceki yıllara göre daha görünür bir farklılık vardır. 2018 yılında üniversiteye giriş

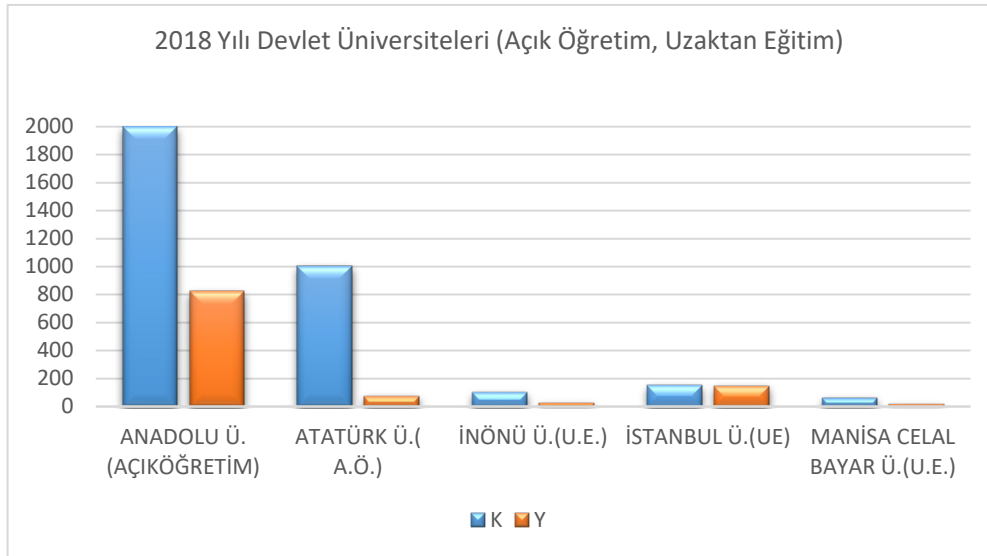

sınav sisteminin değiştirilmiş olması kontenjan ve yerleştirme sayıları arasındaki bu farklılığın bir nedenidir. 2017 yılı için de bu değişimin yapılacağı öğrenciler tarafından bilindiği için, tercih yapmama ve yeni sınav sistemi ile sınava girmek istemeye neden olma şeklinde yorumlanabilir.

ikinci öğretim programlarını tercih etmemektedir. Bu programların büyük bir kısmı son yıllarda açılmış olmasına rağmen aralarında veri alınmaya başlanan 2002 yılı ve öncesinde açılmış olan bölümler de yer almaktadır. İki grafik bir arada düşünüldüğünde aynı üniversitelerin hem örgün öğretimine hem de ikinci öğretimine yerleştirme konusunda sıkıntı yaşadığı gözlenmektedir. İçerisinde uzun yıllardır eğitim-öğretim veren programların da yer aldığı bu

grafikten yola çıkarak çoğunlukla büyükşehir olmayan illerde bulunan ikinci öğretim programlarının öğrenciler tarafından tercih edilmediği söylenebilir.

Açık öğretim ve Uzaktan eğitim yapan kamu yönetimi bölümleri ile ilgili olarak 2018 yılı özelinde bir grafik hazırlanmıştır. Anadolu Üniversitesi'nin açık öğretim programı daha eski bir eğitim geçmişine sahip olmasına rağmen, Atatürk Üniversitesi'nde bu program 2018 yılında öğrenci almaya başlamıştır. 2011 yılında İnönü Üniversitesi'nde, 2013 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde ve 2014 yılında ise İstanbul Üniversitesi'nde uzaktan eğitim kamu yönetimi bölümleri öğretim vermeye başlamıştır. Yukarıdaki grafikte 2018 yılında bu programların kontenjan ve yerleştirme durumu verilmiştir. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi'nin başlattığı kamu yönetimi bölümleri için uzaktan eğitim uygulaması, 2014 yılında kapatılmıştır.

C. Tercihlerin Düşmesinin Ardındaki Olası Nedenler

Yukarıda özetlenen tercih ve yerleştirme oranlarındaki değişimin ardında yer alan nedenler incelendiğinde ilk akla gelen faktörlerden birisi arzın talebi aşması ve mezunların iş bulma konusunda yaşadığı sıkıntılar gelmektedir. İİBF genelinde bir değerlendirme yapan Mahfi Eğilmez bu konuya işaret ederek, İİBF açmanın görece kolay olması nedeniyle hızla bu fakültelerin yaygınlaşması sonrasında mezun sayısının çok olması, İİBF mezunlarının yaptığı işlere diğer alanlardan geçişler olması, bu nedenle mezunların kolayca iş bulamaması, sonrasında iyi öğrencilerin buraları tercih etmemesi sonucunu doğurduğu tespitini yapmaktadır (Eğilmez, 2014). Gerçekten de aileler tarafından talep edilen yükseköğretim hizmetini karşılama sürecinde oldukça etkili bir araç olarak hızla yayılan İİBF'ler bir noktadan sonra ihtiyacın çok üstünde büyümeleri ve iyi öğrencilerin buraları tercih etmemeleri sonrasında ciddi bir kısır döngüye girmiş görünmektedirler.

Bu noktada kitlesellenen eğitim, yaygınlaşmış ama derinleşememiş, miktar açısından pek çok gelişmiş ülkenin üzerine çıkan okullaşma oranı beraberinde niceliksel başarıyı getirmemiştir. Ömürgönülşen'e göre, "yükseköğretim sisteminin genişletilmesi sırasında mali kaynaklar sınırlı olduğu ve ulusal insangücü planlaması yapılmadığı için en ucuz maliyetle hangi bilim dalının öğretimi yapılabilirse, o dala yönelinmiş; bu dalda yetişecek genç mezunlara ulusal ekonomide iş imkânı olup olmadığı göz ardı edilmiştir" (Ömürgönülşen, 2004: 66).

Yine bu konu hakkında yazan Erhan Erkut yaşadığımız sorunu bir “kontenjan balonuna” benzetmektedir. Erkut bu konuda kapasite arzının doyması yanında, ekonomik kriz, belirsizlik, puan türlerinin değişmesi, programlardan duyulan memnuniyetsizlik, iş odaklı yaklaşımlar ve kapasite planlamasındaki sorunlar gibi diğer bazı değişkenlerin de arzda yaşanan düşüşe katkı verdiğini belirtmektedir (Erkut, 2019: 2).

Bunlarla birlikte Erkut Siyaset Bilimi odaklı programlar için yaptığı değerlendirmelerde de bu programların doğrudan bir mesleğe götürmemesi, istihdam alanlarının sınırlı olması ve bu alanlarda da İlahiyat mezunlarının tercih edilmesinin bu programlara olan ilginin azalmasına neden olduğunu belirtmektedir. Erkut’un bir diğer dikkat çektiği konu ilgili programların kalitesiyle alakalı olup öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının yüksekliğine dikkat çekilmektedir. Bu bölümlerin son on yılda artan talep nedeniyle başta hızla büyüdüğü ancak adaylar açısından çekiciliğini yitirerek örgün öğretim kontenjanlarını dahi dolduramaz hale geldiği Erkut’un diğer tespitleri arasında yer almaktadır (Erkut, 2019: 9).

Bir önceki bölümde özetlenen tercih ve yerleştirme oranlarındaki değişimin ardında yer alan nedenler konusunda YÖK tarafından yapılan anketler oldukça açıklayıcı bir perspektif sunmaktadır. Kurumunun üniversite sınavına girmiş olmasına rağmen tercih yapmayan öğrenciler için 2017 ve 2018 yıllarında yapmış olduğu anketlere verilen cevaplara bakıldığında ise kaygıların aynı olduğu görülmektedir.

2017 yılında yapılan ankette devlet üniversitelerini tercih etmemedeki etkili olan faktörlerden bazıları şu şekildedir (YÖK, 2017):

- İstihdam olanaklarının sınırlı olması,
- Adayların bazı üniversitelerdeki eğitim kalitesi hakkındaki kaygıları,
- Adayların istediği bölümün yaşadığı ildeki/bölümdeki üniversitelerde bulunmaması,
- Adayların kazanma şansının olduğu üniversitede/bölümde sunulan imkanların (kampüs, yurt vb.) yetersiz olması,
- Tercih yapmayan adayların %70’i lise eğitiminin öğrenim görmek istediği programla ilgili temel bilgileri kazandırdığına inanmadığını belirtmiştir.

2018 yılında yapılan ankette ise devlet üniversitelerinin tercih edilmeme nedenleri (YÖK, 2018):

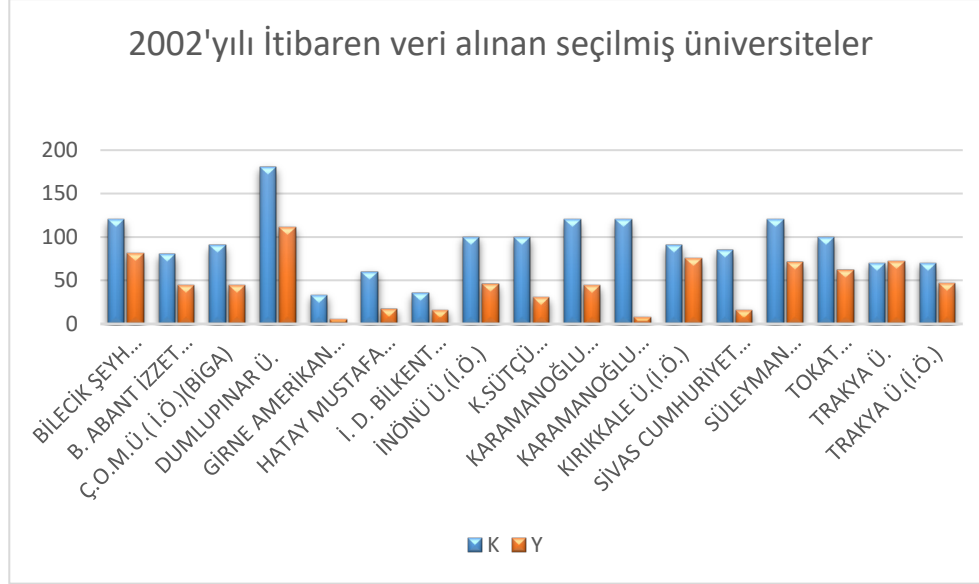
- Adayların üniversite ve bölüm tercihlerinde rol oynayan ilk faktör 2017 yılında olduğu gibi istihdam olanaklarının sınırlı olması olmuştur.
- Adayların bazı üniversitelerdeki eğitim kalitesi hakkındaki kaygıları,
- Ailenin maddi durumu,
- Adayların istediği bölümün yaşadığı ildeki/bölümdeki üniversitelerde bulunmaması,
- Adayların kazanma şansının olduğu üniversitede/bölümde sunulan imkanların (kampüs, yurt vb.) yetersiz olmasıdır.

Öğrencilerin ikinci öğretim programlarını öğrenim ücretleri nedeniyle tercih etmiyor olabilirler. Bu kaniya Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yapılan ve yukarıda çıktıklarına yer verilen anket ile ulaşılmıştır. Çalışmada özellikle 2018 yılının seçilmesinin nedeni; verileri alınan önceki yılların kontenjan ve yerleştirme sayılarında genel olarak bir örtüşme söz konusu olmasıdır. Bazı üniversitelerin 2002-2018 yılları arasında ikinci öğretim programı açıp, kontenjan yetersizliği veya farklı nedenlerle programları kapattıkları gözlemlenmiştir. Özellikle vakıf üniversitelerinin burs seçeneklerinin fazla olması nedeniyle ikinci öğretimi tercih etmeyen öğrencilerden, burslu programları tercih edenler olabilir. Bulunduğu il veya bölge içerisinde bir programa burslu olarak yerleşebilecek olan bir öğrenci, bu nedenle ikinci öğretim programlarını tercih etmeyebilir.

2017 ve 2018 yıllarında yapılan ankette adayların vakıf üniversitelerini tercih etmeme sebeplerinde ilk sırayı öğrenim ücretleri alırken, puan yetersizliği, istihdam kaygısı, eğitim kalitesi kaygısı, üniversitenin konumu ve imkanları gibi etkenler onu izlemiştir (YÖK, 2017; YÖK, 2018). Bu çalışma için üzerinde durulması gereken noktalardan biri de KKTC üniversitelerinin tercih edilmiyor oluşudur. KKTC'ye ulaşım ve KKTC'de yaşam giderlerinin fazla olması, öğrenim ücretlerinin yüksek olması, KKTC üniversitelerindeki eğitimin kalitesiyle ilgili kaygılar nedeniyle tercih edilmedikleri YÖK'ün yapmış olduğu anketlerde ortaya konulmuştur (YÖK, 2017; YÖK, 2018).

YÖK tarafından yapılan tercih anketlerinde öğrenciler açık öğretim fakültelerini mezun olduktan sonra iş bulma imkânının kısıtlı olması, adayın AÖF bölümleri ile ilgili yeterli bilgisinin olmaması, AÖF'lerle ilgili olumsuz algı

yer almaktadı (YÖK, 2017; YÖK, 2018). YÖK bu durumu kontenjan ve yerleştirme sayıları arasındaki uyumsuzluktan ziyade, öğrencilerin bilinçli tercih yapması olarak yorumlamıştır.

2002-2018 yılları arasındaki kontenjan ve yerleştirme sayıları incelendiğinde özellikle son yıllarda kurulan ve köklü bir eğitim geçmişine sahip olmayan üniversitelerin daha az tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bu kritere bir de üniversitenin bulunduğu il veya bölgeyi de eklemek gereklidir. Bulduğu il veya bölge nedeniyle kurulduğu ilk yıllarda da tercih edilmektedir. Ancak aşağıdaki grafikte 2002 yılı ve öncesinde eğitim vermesine rağmen 2018 yılı için kontenjan ve yerleştirme sayılarında görünür bir farklılık bulunan üniversitelere yer verilmiştir. Bu durum da üniversitenin eğitim geçmişinin uzun olmasının tercihleri bir noktaya kadar etkileyebildiğini gösterir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında faaliyet gösteren bölümlerin sayıları ve kontenjanları geçtiğimiz dönemde hızlı bir artış göstermiş, ancak bu artışın sağladığı yayılmanın beraberinde bir derinleşme getirmediği görülmüştür. 2018 yılı kamu üniversitelerindeki ikinci öğretim programlarının boş kaldığı, örgün öğretim kontenjanlarının dahi dolmadığı, vakıf üniversitesi, açık öğretim ve uzaktan eğitim programlarında daha da ciddi sorunların gözlemlendiği bir yıl olmuştur.

2000 sonrası dönemde siyasal olarak kabul gören ve toplumsal olarak talep edilen yükseköğretim ihtiyacının karşılanması için hızla yeni bölümler ve üniversiteler açılması yanında, bölümlerin ve üniversitelerin itirazlarına, teknik-fiziksel altyapı ve öğretim üyesi eksikliklerine rağmen arttırılan kontenjanlar ve övünülen okullaşma oranları yükseköğretim hizmetinin sunumunda ciddi bir planlama ve perspektif eksikliği olduğunu göstermektedir.

Ülkede nüfus artış hızının düşmesinin beklendiği bir ortamda, diploma enflasyonu nedeniyle mezunların iş bulmakta sorun yaşamaya başlaması ciddi anlamda bir doğal seçim sürecini başlatmıştır.

Görece eski ve köklü üniversitelerin, büyük şehirlerdeki kamu üniversitelerinin, başarılı olduğu düşünülen vakıf üniversitelerinin önemli sorunlar yaşamadığı bu süreçte, görece yeni kurulmuş, öğretim üyesi sayısı ve niteliği sınırlı programların önemli sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Bu noktada önerilerimiz:

- İkinci öğretim programlarının, öncelikle öğrenci talebi olmayan programlardan başlanarak, tedricen kapatılması.
- Örgün öğretim programlarının kontenjanlarının, öğretim üyesi başına düşen kontenjan ve öğrenci sayıları temelinde acilen düşürülmesi (Gül v.d., 2017).
- Her ile her bölümün açılması uygulamasından vazgeçilmesi.
- Talep görmeyen bölümlerin kapatılarak birleştirilmesi ve derinleşmeye imkan veren bir kadro oluşturulmasının koşullarının yaratılması
- YÖK'ün üniversite ve bölümlerden gelen kontenjan azaltılması taleplerini dikkate alması ve
- Özellikle kamu kurumlarında yapılan işe alımlarda ve kurumlar arası yatay geçiş işlemlerinde standartlar belirlenerek diploma temelli yeterliliklerin dikkate alınmasını mümkün kılacak düzenlemelerin yapılmasıdır.

KAYNAKÇA

- AYKAÇ, B. (1995). Türkiye'de Kamu Yönetimi Öğretiminin Gelişimi. *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri* (s. 271-279). Ankara: TODAİE.
- BARDACH, E. (2004). *A Practical Guide for Policy Analysis*. Washington DC: CQ Press.
- BILTON, T., BONNETT, K., JONES, P., LAWSON, T., SKINNER, D., STANWORTH, M., & WEBSTER, A. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- EĞİLMEZ, M. (2014, 09 14). *İİBF Sorunu*. 24.01.2019 tarihinde <http://www.mahfiegilmez.com/2014/09/iibf-sorunu.html> adresinden alındı.
- ERKUT, E. (2019). *Yükseköğretimde Kontenjan Balonu*. 24.01.2019 tarihinde <http://erhanerkut.com/wp-content/uploads/2019/01/KontenjanBalonu.pdf> adresinden alındı.
- GÜL, H., OKCU, M., AKMAN, Ç., AKMAN, E., NEGİZ, N., & KİRİŞ, H. M. (2017). "Nasıl Bir Kamu Yönetimi Eğitimi? Kamu Yönetimi Eğitimi Çalıştayı Çıktılarının Bir Değerlendirmesi". *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17-28.
- ÖMÜRĞÖNÜLŞEN, U. (2004). Türkiye'de Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Öğretiminin Kurumsal Gelişimi ve Sorunları. M. K. ÖKTEM, & U. ÖMÜRĞÖNÜLŞEN içinde, *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunlar* (s. 27-83). Ankara: İmaj Yayınevi.
- ÖSYM. (2003). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/127,2003lisansonlisansminpdf.pdf?0> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2004). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/124,2004lisansminpdf.pdf?0> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2005). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/121,2005lisansminpdf.pdf?0> adresinden alındı.

- ÖSYM. (2006). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/118,2006lisansminpdf.pdf?0> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2010). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/arsiv/2010/2010OSYSMINMAX/TABLO4.pdf> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2011). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/206,kilavuzuyayinexceldokumutablo4y.pdf.pdf?0> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2012). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/201,2012osystablo4pdf.pdf?0> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2013). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/Tablo4.pdf> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2014). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/yerlestirme/2014-%C3%96SYS-TABLO4-EnKucukEnBuyukPuanlar23072014.pdf> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2015). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/OSYS2015YerlestirmeMinMaxTablo-423072015.pdf> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2016). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: 26.09.2018 tarihinde

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/LYS/Yerlestirme_Tablo-4_MinMax_Lisans10082016.pdf adresinden alındı.

ÖSYM. (2017). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/OSYS/YER/Tablo-4_12082017.pdf adresinden alındı.

ÖSYM. (2018). *Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/YER/Tablo4MinMax_31082018.pdf adresinden alındı.

WIGLEY, S., & AKKOYUNLU-WIGLEY, A. (2013). "Türkiye'de Eğitim Politikalarının Gelişimi ve Sonuçları". M. YILDIZ, & M. Z. SOBACI içinde, *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama* (s. 308-351). Ankara: Adres.

YÖK. (2014). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve Kurumsal Değerlendirme Raporu*. Yükseköğretim Kurulu: 24.01.2019 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/web/ogrenci/yuksekogretim-bilgi-yonetim-sistemi-ve-kurumsal-degerlendirme-raporu> adresinden alındı.

YÖK. (2017). *YÖK Tercih Anketi Sonuçlandı*. Yükseköğretim Kurulu: 24.01.2019 tarihinde http://www.yok.gov.tr/documents/10279/31137395/YOK_Tercih_anketi_sonuclandi.pdf adresinden alındı.

YÖK. (2018). *YÖK'ün Tercih Anketi Sonuçlandı*. Yükseköğretim Kurulu: 24.01.2019 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/web/guest/yok-un-tercih-anketi-sonuclandi> adresinden alındı.

THE FUTURE OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION DEPARTMENTS: POLICY RECOMMENDATIONS FOR SHIFTING DEMANDS*

© Gökhan ORHAN^a

© Elmas SULUHAN^b

Abstract

Deficit and excess are highly relevant concepts for problem definition stage of policy analysis. In water management, scarcity of water cause drought and abundance of water results in flooding problems. Likewise, high demand for certain departments is a problem for the candidates and the low demand is a problem for the relevant departments and universities. Especially at a time when successive governments invested heavily for higher education, declining demand for higher education is both a problem for the academy itself and a public finance issue, due to sunk costs and ineffective and inefficient use of public funds. In fact, sharp drops in enrolment rates is a serious problem for a number of Turkish universities. Although well-established universities do not face a serious problem concerning their enrolment rates, recent additions to Turkish public universities and universities established by foundations struggle to attract student for their certain programmes, like economics, business

* This paper has been presented orally in the 16th International Public Administration Forum (KAYFOR16) which is organised by Nuh Naci Yazgan University on February 21-23, 2019 and published as a summary.

^a Prof. Dr., Bandırma University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, sezaioztop@mehmetakif.edu.tr

^b Res. Asst., Bandırma University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, mlamba@mehmetakif.edu.tr

administration, political science and public administration, labour economics and industrial relations, international relations and econometrics.

In this study, performance of Public Administration and Political Science and Public Administration Departments in Turkey was analysed historically with reference to number of departments, student enrolment numbers and rates to identify possible reasons behind declining student demand. In the study, figures concerning the number of departments, quotas and enrolment numbers and rates and the changes in student numbers between the year 2002 and 2018, was analysed with reference to the Measurement Selection and Placement Centre (ÖSYM) data. Initial findings of the study identifies a persistent rise in the number of departments, department quotas and number of students enrolled until 2012. In fact, higher education and diplomas have been highly valued and desired objectives for a majority of people in Turkey. Successive governments invested in higher education to meet this demand. This has been especially the case in the 2000's in which number of higher education institutions have proliferated in both public universities and higher education institutions established by foundations. Furthermore, new departments and programmes established, along with sharp rises in quotas of already existing departments and programmes, resulted in a "higher education boom" in Turkey. Turkey outnumbered some well-developed OECD member countries concerning its achievements in gross and net enrolment rates. In doing so, certain programmes in Schools of Economic and Administrative Sciences were rapidly established and their capacity was inflated without paying due attention to the quality of education, student/academic staff ratio, physical infrastructure and employment options of graduates. At the end, there has been a significant decrease in the number of students enrolled since then, with the exception of 2016.

According to initial findings, departments in well-established public universities of developed provincial centres and large metropolitan cities have no difficulty in attracting students. Although some of the departments in newly established universities are doing fine in formal education programs, there is no demand for their secondary/evening education programs. In some cases, there is no demand for both formal and secondary/evening education programs. This decline in demand is more widespread in programs linked to universities established by foundations. There are a number of reasons behind this decline. Diploma inflation due to increased supply of graduates and limited demand, problems of employment after graduation, and problems with the teaching staff quality have been mentioned in a number of studies. At the end of the day,

higher education became an easily available public good; yet again, some department lost their appeal to prospective students in their quest for upward mobilisation and better job prospects. A questionnaire applied to students who did not opt for a placement in higher education also indicated similar findings. The quality of higher education, problems with employment, geographical distance, problems of accommodation and other campus facilities, financial problems of families and insufficiency of secondary education came out as major reasons behind their decision.

At the end, Turkish parents and students' appetite for higher education replaced with a demand for high quality higher education. Since there is no point in insisting on same mistakes, a number policy recommendations and alternative policy options for departments, universities and Higher Education Board (YÖK) will be suggested to solve problems within their own jurisdiction. Secondary programmes of departments with declining demand should cease enrolling new students gradually and formal programmes should enrol students based on reduced staff/student ratios. Some Departments could be merged to offer a better service to their prospective students. Higher Education Board should take certain demands from universities seriously and a formal link between diplomas and certain jobs should be established to establish a framework to be used in staff recruitment processes.

Keywords: Public Administration Education, Quota, Enrolment, Policy Recommendations.

